

Del III:

Regional plan for Vefsna – planbestemmelse og retningslinjer

Bilde 32: Kvigind - foto Aurland Naturbverkstad

Innledning

Planområdet for *Regional plan for Vefsna* er gitt gjennom St.prop. 53. Dette tilsvarer Vefsnas nedbørsfelt, unntatt Skjervo, Gluggvasselva, Fisklauselva og Elsvasselva som er berørt av kraftutbygging. Plan- og bygningsloven har bestemmelser om at planlegging innenfor 100 meters beltet langs vassdrag skal det tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser. Den samme grensen er satt i rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag (RPRVV). I *Regional plan for Vefsna* er det gjort en konkret vurdering av *den funksjonelle kantsonen*. Dette er den delen av landskapet som kan sies å stå i forhold til elva enten som del av naturmiljøet eller landskapet. Den funksjonelle kantsonen er delt inn i tre forvaltningsklasser i henhold til RPRVV.

I planen er det utarbeidet en planbestemmelse knyttet til uttak av sand og grus. I henhold til plan- og bygningsloven er regionale planbestemmelser juridisk bindende. Planbestemmelsen gjelder for den funksjonelle kantsonen.

Videre er det utarbeidet arealpolitiske retningslinjer i:

- hele planområdet
- den funksjonelle kantsonen
- henhold til forvaltningsklasser

Systemet er bygd opp slik at retningslinjene for hele planområdet også gjelder i den funksjonelle kantsonen samt de ulike forvaltningsklassene. På lik linje vil også retningslinjene for den funksjonelle kantsonen gjelde for forvaltningsklassene. Det understrekes at planbestemmelsen for uttak av sand og grus gjelder sammen med de arealpolitiske retningslinjene.

I tillegg er det utarbeidet *Særskilte retningslinjer for små vannkraftverk i vassdraget*. Ved søknader om utbygging av små vannkraftverk gjelder bare «Særskilte retningslinjer for små vannkraftverk i vassdraget».

Viktige definisjoner og avgrensinger:

For bestemmelsene og retningslinjene i planen gjelder følgende:

- *Funksjonell kantsone* er den sonen som står i direkte samspill med Vefsna og dens sideelver både økologisk, topografisk og/eller bruksmessig. Denne sonen kan være smalere eller breiere enn de 100- meterne som plan og bygningsloven (pbl) setter krav til, jfr § 1-8. Avgrensing av selve vassdraget er hovedelva med sideelver og 2-streks bekker i økonomisk kartverk. Fysiske/tekniske inngrep som kan utgjøre en barriere (veg, jernbane, kraftlinjer) skal vurderes som en naturlig avgrensing av kantsonen.

- Definisjon av *kantvegetasjon* følger av [vannressurslovens § 11](#): *Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr.(...).*

Dette er nærmere definert i [Ot.prp. nr. 39 \(1998-99\) kapittel 8.7.5](#): *Det naturlige utgangspunkt for kantvegetasjonsbeltet vil være der hvor kantvegetasjonen naturlig starter langs vannspeilet.(...) kantvegetasjonen skal opprettholdes i den utstrekning det anses formålstjenlig for å oppnå de formålene som ligger bak lovbestemmelsen, dvs. sikre kantvegetasjonens funksjon som levested for dyr og planter og som sikring mot avrenning både med hensyn til forurensning og erosjon i vassdraget.*

- Definisjon av elvebunn og elveleie følger av [vannressurslovens § 2](#): *Som vassdrag regnes alt stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring, med tilhørende bunn og bredder inntil høyeste flomvannstand.*

Høyeste vanlige flomvannstand defineres som vannstand ved den høyeste flom som erfaringsmessig skjer hvert tiende år (10-årsflom).

- Der det i retningslinjene er brukt begrepet *tiltak* tilsvarer dette arealbruk nevnt i [plan- og bygningsloven § 1-6](#).
- For inngrep som ikke er omfattet av planbestemmelsen og retningslinjene gjelder beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag.

Regional planbestemmelse for uttak av sand og grus i Vefsna (den funksjonelle kantsonen)

Bestemmelsen må ses i sammenheng med at Vefsna er et nasjonalt laksevassdrag og at elva er vernet vassdrag. I vernede vassdrag gjelder rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag (RPRVV). Beskyttelsesregimet i nasjonale laksevassdrag innebærer at uttak av grus og sand ikke kan skje når dette medfører endring av elvebunnen eller elveleiet. Det kan heller ikke gjennomføres når det gir høyt partikkelinnhold i vassdraget.

Imidlertid kan det i henhold til RPRVV tillates massetak dersom dette er avklart i kommunale eller fylkeskommunale planer. Forutsetningen er at uttaket ikke reduserer vassdragets verdi for naturvern- og miljøformål og for vitenskap. Dette dokumenteres best gjennom en helhetlig planlegging hvor effekt og konsekvenser av flere tiltak sees under ett. Dette gir også de beste mulighetene for å avveie konsekvensene av uttak mot andre viktige interesser i området, som for eksempel fiske, rekreasjon og reiseliv.

For å oppnå en lokal tilpasning og et bærekraftig forvaltningsregime i den funksjonelle kantsonen, er det utarbeidet en regional planbestemmelse i henhold til plan og bygningsloven § 8-5.

Regional planbestemmelse for uttak av sand og grus, jf. pbl. § 8-5:

Denne planbestemmelsen gjelder innenfor den funksjonelle kantsonen.

Planbestemmelsen åpner for uttak dersom dette er avklart i juridisk bindende kommune- (del)plan etter plan- og bygningsloven – kap 11. Tiltak som ikke er omfattet av vedtatte kommune(del)planer, må godkjennes gjennom reguleringsplan med samme utredningskrav som ved utarbeidelse av kommune(del)planer (se planbestemmelsens punkt 2).

1. Følgende premisser skal gjelde for planleggingen:
 - a. tiltak skal ikke medføre negative virkninger for verneverdier (stor og middels verdi) knyttet til elva,
 - b. det skal velges mest miljømessig skånsom metode for uttak,
 - c. i fastsetting av mengde for uttak skal elvebunn og elveleie ikke endres over en femårsperiode,
 - d. tiltak som er nødvendig for å opprettholde sikkerhet for folk og samfunn skal vurderes positivt
2. I konsekvensutredningen til planforslaget skal følgende vurderes:
 - a. virkningen av det enkelte tiltak og sumvirkninger av disse,
 - b. økologisk tilstand i vann,
 - c. påvirkning av strømforhold,
 - d. gyte- og oppvekstområder for anadrom fisk,
 - e. samfunn og verdiskaping,
 - f. avbøtende tiltak:
 - i. alternative metoder for uttak
 - ii. alternative avgrensinger av tiltakene
3. I forbindelse med utarbeidelse av kommunale planer skal vassdragsmyndigheten gi innspill til eventuelle soner langs bredden hvor det er aktuelt med revegetering.

A: Arealpolitiske retningslinjer i hele planområdet

De arealpolitiske retningslinjene gjelder alle forvaltningsklasser og tematikk. For verneområder avmerket i plankartet gjelder verneforskrifter utarbeidet etter [Lov om forvaltning av naturens mangfold](#) (naturmangfoldloven).

- A1. Kommunene skal legge *Regional plan for Vefsna* til grunn i sin plan- og enkeltsaksbehandling.
- A2. Dokumenterte verneverdier (stor og middels verdi) skal hensyntas og legges til grunn for plan- og enkeltsaksbehandling.
- A3. [Arealpolitiske retningslinjer](#) i Fylkesplanen for Nordland 2013 – 2025 gjelder for hele planområdet. Der det er motstrid mellom retningslinjene i fylkesplanen og denne plan, vil retningslinjene i regional plan for Vefsna gå foran.
- A4. Kommunene skal i sin plan- og enkeltsaksbehandling sikre drikkevannskildene for dagens og framtidens behov. Disse skal vises med arealformål i henhold til [plan og bygningsloven § 11-7, pkt. 6](#).
- A5. All ny aktivitet og nye inngrep skal vurderes i henhold til [§ 12 i forskrift for rammer for vannforvaltningen](#).

Bilde 33. På tur i fjellet – foto Aurland Naturverkstad

B: Arealpolitiske retningslinjer i den funksjonelle kantsonen

Disse retningslinjene gjelder sammen med arealpolitiske retningslinjer for hele planområdet, samt planbestemmelser for uttak av grus og sand.

- B1. Ny bebyggelse og driftsformer innen landbruket må ikke medføre reduserte betingelser for villaksens oppvekst- og leveområder.
- B2. Tilrettelegging for fiske og rekreasjon som medfører større terrenginngrep skal være planavklart.
- B3. Mindre tilretteleggingstiltak for fiske og rekreasjon (gapahuk, stier) som ikke medfører stor terrenginngrep kan tillates. Disse skal være tilpasset dokumenterte verneverdier av stor eller middels verdi.
- B4. Langs bredden av vassdraget skal det opprettholdes et naturlig vegetasjonsbelte.
- B5. Tiltak som hindrer allmennhetens tilgang til elva skal unngås.
- B6. I den kommunale planleggingen skal vannstrengen til Vefsna vises med formålet natur- og friluftsområder.
- B7. Kulturminner tilknyttet elva kan restaureres når dette er i henhold til plan godkjent av berørte myndigheter.

Bilde 34: Kveldsstemming i elva foto: MON

C: Arealpolitiske retningslinjer i henhold til forvaltningsklasser

Disse retningslinjene gjelder sammen med arealpolitiske retningslinjer for hele planområdet, retningslinjer for den funksjonelle kantsonen, samt planbestemmelser for uttak av grus og sand.

Forvaltningsklasse 1 i henhold til RPRVV:

Vassdragsbelte i og ved byer og tettsteder, som har eller kan få stor betydning for friluftsliv og rekreasjon. Området er forbeholdt bolig- og næringsbebyggelse som er planavklart og/eller er viktige som nærturområder.

- C1. Ved lokalisering av ny bolig- og næringsbebyggelse skal allmenhetens behov for å bruke vassdragsbelte til fritid og rekreasjon ivaretas.
- C2. Tilretteleggingstiltak for fiske og rekreasjon skal være tilpasset krav til universell utforming.

Forvaltningsklasse 2 i henhold til RPRVV:

Vassdragsbelte hvor landskapet hovedsakelig består av jord- og skogbruksområder. I området kan det også være noe spredt bebyggelse.

- C3. Landområder skal i kommunale planer primært vises som LNFR-områder, hvor det i visse områder også kan åpnes for spredt bebyggelse.
- C4. Nye tiltak kan aksepteres hvis disse inngår i plan og lokaliseringen på ingen måte er i konflikt med registrerte dokumenterte verneverdier av stor eller middels verdi.

Forvaltningsklasse 3 i hht RPRVV:

Områder uten inngrep og vesentlige spor av menneskelig aktivitet. Områdene kan romme helt spesielle natur- eller kulturminnefaglige, opplevelsesmessige, vitenskapelige og pedagogiske verdier.

- C5. Tiltak som endrer forvaltningsklassen skal unngås.
- C6. Landområder skal i kommunale planer vises som LNFR-områder.
- C7. Ny bebyggelse skal søkes lokalisert til andre områder.
- C8. Mindre tilretteleggingstiltak for fiske og rekreasjon kan tillates når disse ikke er i konflikt med dokumenterte verneverdier av stor eller middels verdi.

D: Særskilte retningslinjer for små vannkraftverk i vassdraget

Vefsna ble vernet av Stortinget den 9. juni 2009. I vedtaket nr. 2 står det at:

Stortinget samtykker i at det i regionalt planprosjekt innan samla vassforvaltning for Vefsna, vert opna for små vasskraftverk utan nærare avgrensingar i storleiken på installert effekt dersom disse ikkje på nokon måte er i strid med verneverdiane.

OEDs retningslinjer for små vannkraftverk fra 2007 definerer små vannkraftverk som vannkraftverk med installert effekt opp til 10 MW. I følge NVEs vurdering (se vedlegg 4) vil søknader om kraftverk større enn 10MW i Vefsna ikke automatisk bli avslått, men vil bli vurdert på lik linje med andre vurderte prosjekt. Imidlertid må alle omsøkte prosjekt i verna vassdrag vise at verneverdiene ikke blir negativt påvirket, da det er konsekvensene av utbyggingen og ikke størrelsen på kraftverket som er det viktigste. NVE påpeker at prosjekter større enn 10 MW vil etter all sannsynlighet få større vansker med å få konsesjon, fordi det er større sjanse for at de er i konflikt med verneverdiene.

*Regional plan om små vannkraftverk i Nordland – arealmessige vurderinger gjelder ikke innenfor vernede områder. I forbindelse med *Regional plan for Vefsna* er det derfor utarbeidet egne retningslinjer for små vannkraftverk som gjelder innenfor planområdet. Ved søknader om utbygging av små vannkraftverk gjelder bare «Særskilte retningslinjer for små vannkraftverk i vassdraget».*

Retningslinjene skal ivareta at en utbygging av små vannkraftverk i Vefsna ikke er i konflikt med viktige verneverdier i Vefsna. Dersom en utbygging planlegges i et område med verneverdier, må det vurderes om tiltaket er i konflikt med disse. Avbøtende tiltak og justeringer av prosjektet, kan redusere eller fjerne konflikt med verneverdier. Slik kan et prosjekt som planlegges i et område med viktige verneverdier med avbøtende tiltak, prioriteres høyere i prioriteringstabellen og gå fra rødt *ikke tillat* til gult *svært restriktiv* eller grønt *prioritert*, jf. tabell 1.

Tabell 1. Prioriteringsnivå som er anvendt i retningslinjene.

Prioritert	Utbyggingen er ikke i konflikt med kjente verneverdier innenfor det vernede vassdraget.
Svært restriktiv. Kan prioriteres dersom stor samfunnsnytte	Utbyggingen vil være i konflikt med verneverdier av <i>liten</i> verdi, eller <i>middels</i> verdi for enkelte tema. Utbygging kan likevel tillates dersom det kan dokumenteres at tiltaket har stor samfunnsnytte.
Ikke tillatt	Utbyggingen planlegges i et område med kjente viktige verneverdier, og utbyggingen vil være i konflikt med disse verdiene. Avbøtende tiltak kan ikke fjerne konflikten. Utbygging kan derfor ikke tillates.

Tabell 2: Tematisk retningslinjer

A. Vannforvaltning	
	A1. Ved utbygging av vannkraftverk, skal ikke miljøtilstanden i vannforekomsten reduseres til lavere enn god økologisk tilstand i henhold til forskrift om rammer for vannforvaltningen. Dette skal oppnås gjennom gode avbøtende tiltak som minstevannsføring, terskelbygging etc.
	A2. Dersom en utbygging av vannkraftverk medfører at vannforekomsten får status som sterkt modifisert, skal det settes vilkår som sikrer at vannforekomsten oppnår godt økologisk potensial etter forskrift om rammer for vannforvaltningen.
	A3. Dersom det blir gitt pålegg om overvåking i konsesjonsvilkår må kriterier for overvåkingen utarbeides i tråd med <i>forskrift om rammer for vannforvaltningen</i> vedlegg II og V (§ 18).

B. Biologisk mangfold	
	B1. Ved utarbeidelse av konsesjonssøknader og tilhørende miljørapporter, skal funn av biologiske verdier registreres i nasjonale databaser. (Data om naturtyper og artsområder skal leveres til Fylkesmannen i Nordland, og data om rødlistede arter skal legges inn på www.artsobservasjoner.no .)
	Prioriterte og rødlistede arter B2. Utbygging av små vannkraftverk skal <i>ikke tillates</i> dersom det er fare for at prioriterte arter eller rødlistede arter i kategoriene nær truet (NT), sårbar (VU), sterkt truet (EN) og kritisk truet (CR), blir skadelidende.
	Utvalgte naturtyper B3. Utbygging av små vannkraftverk skal <i>ikke tillates</i> dersom det er fare for at utvalgte naturtyper blir skadelidende.
	Rødlistede naturtyper B4. Utbygging av små vannkraftverk skal <i>ikke tillates</i> dersom det er fare for at rødlistede naturtyper i kategoriene nær truet (NT), sårbar (VU), sterkt truet (EN) og kritisk truet (CR), blir skadelidende. (Dette gjelder ikke naturtypene <i>elveløp (NT)</i> og <i>innsjøer (NT)</i>).
	Øvrige naturtyper (bekkekløfter, fossesprøytoner, deltaområder, flommarkskog og andre vanntilknyttede naturtyper, men <u>også</u> alle andre ikke vanntilknyttede naturtyper) B5. Dersom det er fare for at naturtyper som er gitt middels eller stor verdi blir skadelidende, skal utbygging <i>ikke tillates</i> .
	B6. Dersom det er fare for at naturtyper som er gitt liten verdi blir skadelidende, skal en være <i>svært restriktiv</i> med å tillate utbygging.
	B7. «Potensielle bekkekløfter» må undersøkes i felt før det gis tillatelse til utbygging.
C. Inngrepsfrie områder (INON)	
	C1. Det skal <i>ikke tillates</i> utbygging av små vannkraftverk i villmarkspregede områder, eller i områder som medfører vesentlig reduksjon av villmarkspregede områder.

	C2. I områder med ”Fjord til fjell” – INON skal man <i>ikke tillate</i> tiltak som vil danne nye barrierer langs fjordlinjen i form av veibygging, rørgater, kaianlegg, kraftlinjer etc., eller som forringer opplevelsen av uberørt natur i sammenhengen mellom fjord og fjell.
D. Fisk og fiske	
	D1. Når det åpnes for utbygging i vassdrag med anadrome laksefisk ¹ , innlandsfisk, og/eller ål skal det gjennomføres nødvendige tiltak som sikrer oppgang av fisk og ivaretar gyte- og oppvekstområder.
	D2. Det skal stilles krav om tiltak som hindrer at vandrende fisk går gjennom turbinene og skades. I tillegg skal det gjennomføres tiltak som sikrer oppvandringsmuligheter forbi kraftverket.
	D3. På anadrom strekning i Vefsnvassdraget skal det <i>ikke tillates</i> utbygging av små vannkraftverk.
	D4. Ved utbygging av små vannkraftverk ovenfor vandringshinder, skal man <i>ikke tillate</i> utbygginger som kan forringe fiskebestander og fiske nedstrøms vandringshinder (anadrom strekning).
	D5. Det skal <i>ikke tillates</i> utbygging av små vannkraftverk dersom det medfører negative konsekvenser for gyte- og oppvekstområder for innlandsfisk.
E. Reindrift	
	E1. Det skal <i>ikke tillates</i> utbygginger av små vannkraftverk som kan gi permanente hindringer for viktige flyttleier.
	E2. I vann hvor flyttleier passerer over vinterisen, skal man <i>ikke tillate</i> magasinering og regulering av vannet i en slik grad at det gjør isen utrygg.
	E3. Det skal <i>ikke tillates</i> utbygging av små vannkraftverk dersom det medfører negative konsekvenser for reindriftsområder av stor verdi .

¹ Fiskearter som gyter, fødes og vokser opp i ferskvann, men som har sine beiteområder i sjø – laks, sjørret og sjørøye.

	E4. Man skal være <i>svært restriktiv</i> med å tillate utbygging av små vannkraftverk dersom det medfører negative konsekvenser for reindriftsområder av middels verdi .
	E5. Dersom det bygges kraftverk med tilhørende vei i beiteområder, skal det etableres bomvei for å begrense uønsket ferdsel.
	E6. Reinbeitedistriktene skal involveres i detaljplanleggingen av kraftanlegg for å gi en best mulig tilpasning.
F. Landskap	
	F1. For områder i snaufjellet skal man <i>ikke tillate</i> utbygging av små vannkraftverk som kan gi varige og irreversible skader på terrenget og landskapet.
	F2. I landskap som er vurdert til å ha stor sårbarhet som følge av vannkraftutbygging, skal man <i>ikke tillate</i> utbygginger.
	F3. I landskap som er vurdert til å ha middels sårbarhet som følge av vannkraftutbygging, skal man være <i>svært restriktiv</i> med å tillate utbygginger.
	F4. Utenfor områdene som er vurdert i forhold til sårbarhet som følge av småkraftutbygging, skal man være <i>svært restriktiv</i> med å tillate utbygginger i landskap av stor verdi , dersom utbyggingen medfører redusert landskapsverdi.
G. Kulturminner og kulturmiljø	
	G1. Man skal <i>ikke tillate</i> utbygging av små vannkraftverk dersom kraftverket eller sekundæringgrep er i konflikt med eller kan virke utilbørlig skjemmende på kulturminner eller kulturmiljø av middels og stor verdi .
H. Friluftsliv	
	H1. Det skal <i>ikke tillates</i> utbygging av små vannkraftverk dersom det medfører negative konsekvenser for friluftsområder av middels og stor verdi .
	H2. For øvrige registrerte friluftsområder, skal man være <i>svært restriktiv</i> med å tillate utbygging og sekundæringgrep som reduserer verdien for friluftslivet.